

صلح ترامپی

درباره قطعنامه ۲۸۰۳ شورای امنیت برای غزه

آرش ملکي

پژوهشگر حقوق بين الملل

شورای امنیت یکی از ارکان اصلی سازمان ملل متحد است که بر اساس ماده ۲۴ از سند مؤسس این سازمان (موسوم به منشور ملل متحد) متولي اصلی حفظ و اعاده صلح و امنیت بین‌المللی محسوب می‌شود. شورای امنیت در هشتاد سالی که از عمر این سازمان سپری شده، در بعضی اوقات این مسئولیت خطیر را به جا آورده، و مواقعی هم بوده که «سیاست» ناتوانی آن در اجرای مسئولیت را سبب شده است؛ به بیان دیگر، پنج دولتی که در این شورا از رهگذر نجات جهان از کابوس جنگ جهانی دوم بر کرسی‌های عضویت دائم تکیه می‌زنند بازیگران اصلی تصمیمات چندجانبه‌شورا بوده، و هیچ تصمیمی در حوزه صلح و امنیت بین‌المللی بدون موافقت آنها ممکن نیست. خاصه آنکه در دوران جنگ سرد جملگی فعالیت‌های شورای امنیت متأثر از رقابت آمریکا- شوروی بود. امروزه نیز رقابت آمریکا، چین و روسیه در ساحت گوناگون- با شدتی کمتر از دوران جنگ سرد- در تالار شورا قابل مشاهده است. لیکن از آنجا که تصمیمات این دولت‌ها (بر خلاف بعضی دیگر) بر اساس منطق منافع ملی اتخاذ می‌شوند، تقابل، رقابت و همکاری هم‌زمان و براساس چالش‌های گوناگون امکان‌پذیر بوده، و الگوی رابطه صفر و صدی وجود ندارد.

آخرین نمونه قطعنامه ۲۸۰۳ این شورا است که به تاریخ ۱۷ نوامبر، و با ۱۳ رای موافق (اسلوونی، انگلستان، آمریکا، پاکستان، پاناما، الجزایر، دانمارک، سومالی، سیرالئون، فرانسه، کره جنوبی، گینه و یونان) و دو رای ممتنع (چین و روسیه) به تصویب رسید و بر اساس آن یک سازوکار بین‌المللی برای جلوگیری از فجایع دو سال اخیر تشکیل خواهد شد. ایده‌ای که برآمده از ماده ۹ طرح ۲۰ ماده‌ای ترامپ برای خاتمه وضعیت فاجعه‌بار در غزه بوده، و اکنون به پشتوانه این قطعنامه توانسته حمایت حقوقی سازمان ملل متحد را هم جلب نماید. بر اساس ماده ۹ از این طرح: «غزه توسط یک کمیته موقت فراملی فلسطینی با ماهیتی تکنوکراتیک و غیرسیاسی اداره خواهد شد که مسئولیت مدیریت شهری و رسیدگی به امور روزانه ساکنان غزه را عهده‌دار است. اعضای این کمیته از میان فلسطینیان صالح، و کارشناسان بین‌المللی انتخاب شده، و تحت هدایت و نظارت یک نهاد بین‌المللی به نام هیئت صلح قرار خواهد داشت. ریاست این هیئت بر عهده رئیس جمهور ترامپ و دیگر سران دولت‌ها، به انضمام دیگر اشخاص از جمله نخست‌وزیر آسحاق تنی پلر خواهد بود. در این هیئت پیرامون چارچوب و چگونگی تأمین مالی برای بازتوسعه غزه تصمیم‌گیری خواهد شد، و مادامی که مقامات فلسطینی برنامه اصلاحی خود را به پایان برسانند، و کنترل ایمن و مؤثر در غزه محقق شود به کار خود ادامه می‌دهد. عملکرد این هیئت بر اساس عالی‌ترین معیارهای بین‌المللی و با هدف ایجاد یک حکمرانی مدرن و کارآمد در غزه، و هدایت این منطقه به مسیر سرمایه‌گذاری خواهد بود.»

رجوع به متن قطعنامه مبیین این واقعیت است که میان تصمیم شورای امنیت و راهکار آمریکا برای حل و فصل مؤثر بحران غزه تفاوتی وجود ندارد. قطعنامه ۲۸۰۳ متشکل از یک مقدمه، ۱۱ بند و طرح ۲۰ ماده‌ای ترامپ به عنوان ضمیمه است. در بند یک از طرح ترامپ تقدیر شده، و در بند دوم، تأسیس یک نهاد بین‌المللی بر اساس حقوق بین‌الملل با نام «هیئت صلح» به تصویب می‌رسد. بند سوم، از کمیته بین‌المللی صلیب سرخ می‌خواهد وفق حقوق بین‌الملل، و در همکاری با هیئت صلح از ارائه خدمات بشردوستانه در غزه غافل نشود؛ و بند چهارم نیز با هدف تضمین کارکرد هیئت صلح به پیش‌بینی پاره‌ای از الزامات حقوقی همچون شخصیت حقوقی بین‌المللی برای هیئت، و مزایا و مصونیت‌های لازم مبادرت می‌ورزد. در بند پنجم، از مشارکت مالی داوطلبانه برای اجرای این طرح استقبال می‌شود، و در بند ششم، از بانک جهانی و دیگر نهادهای مالی بین‌المللی در خواست شده در تسهیل این طرح مشارکت نمایند. در بند هفتم نیز تشکیل نهادی موسوم به «نیروی بین‌المللی موقت ثبات در غزه» در چارچوب همکاری نزدیک اسرائیل و مصر، با مشارکت سایر دولت‌ها به تصویب می‌رسد؛ نهادی که بازوی عملیاتی هیئت صلح بوده، و ضمانت اجرای ترتیبات مقرر توسط این هیئت خواهد بود. ناگفته نماند که این نیرو در اجرای وظایف به رعایت حقوق بین‌الملل متعهد می‌ماند. بند ۸ از این قطعنامه هم بازه اجرای این طرح را پایان سال ۲۰۲۷ میلادی اعلام می‌کند. بنده ۹ از دیگر دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی می‌خواهد با هیئت صلح همکاری لازم را به عمل آورده، و بند ۱۰ نیز هر شش‌ماه یک نوبت از هیئت صلح می‌خواهد پیرامون پیشرفت طرح به شورای امنیت گزارش بدهد.

درباره این قطعنامه نکات تفسیری و تحلیلی فراوانی وجود دارد که در آینده پیرامون آن خواهیم نوشت؛ لیکن از آنجا که نمی‌توان آن را یک قطعنامه فصل هفتمی به حساب آورد، بیش از هر چیز باید به مسئله ضمانت اجرا توجه شود. با توجه به این واقعیت که اجرای این طرح به طور کامل از حمایت آمریکا بر خوردار است، لذا قدرت اقتصادی، دیپلماتیک، نظامی و-بیش از همه- اراده آن دولت را باید به عنوان ضمانت اجرا برشمرد. در عین حال می‌توان تصویب این قطعنامه را نوعی بازتعریف رابطه آمریکا-سازمان ملل متحد دانست. به بیان دیگر، پذیرش (تقریباً) نامشروط طرح ترامپ اماره‌ای از هماهنگی میان این سازمان و مهمترین تأمین‌کننده مالی آن محسوب می‌شود؛ رویکردی که از رهگذر رویه مجمع عمومی تا پیش از این قابل تصور نبود. در یک نگاه کلی، تصویب این قطعنامه را باید نقطه عطفی در سیر تحولات خاورمیانه بدانیم. تحولاتی که متعاقب هفتم اکتبر ۲۰۲۳ آغاز شدند و با جنگ دوازده‌روزه ایران-اسرائیل به اوج رسیدند. امروزه خاورمیانه چهره‌ای متفاوت از گذشته دارد، و قطعنامه ۲۸۰۳ نیز شُر تأیید حقوق بین‌الملل بر پذیرش وضعیت این چهره جدید محسوب می‌شود. اکنون پرسش اصلی این است که آیا ایران خواهد توانست به عنوان یکی از مهمترین بازیگران منطقه‌ای در چارچوب قواعد مندرج در این قطعنامه، و بر اساس منافع ملی خود در آینده خاورمیانه جدید نقش آفرین باشد؟

تیتريک

HEADLINE ONE

۲

تصویب طرح صلح غزه در شورای امنیت

مایک والتز، سفیر و نماینده دائم آمریکا در سازمان

ملل، پیش از رای‌گیری درباره این قطعنامه گفت: رای ندادن به این قطعنامه به‌معنای موافقت با آغاز دوباره جنگ است. در طرح ۲۰ ماده‌ای ترامپ همه‌را حل‌های پیش‌بینی شده است. نمی‌توانیم به نقطه جنگ برگردیم.» اودرباره دلایل ارائه این قطعنامه و رای مثبت‌واشنگتن به پیش‌نویس قطعنامه برای اعزام نیروی بین‌المللی به غزه ادعا کرد: «این قطعنامه یک نقشه راه جسورانه و عمل‌گرایانه بوده که بر اساس برنامه ۲۰ ماده‌ای آتش‌بس دونالد ترامپ تدوین شده و نتیجه تلاش‌های دیپلماتیک مشترک میان قطر، مصر، عربستان سعودی، پاکستان، اندونزی و ترکیه است. این قطعنامه به نیروی ثبات بین‌المللی- ائتلافی از نیروهای حافظ صلح، از جمله از کشورهای با اکثریت مسلمان مانند اندونزی و جمهوری آذربایجان- اجازه می‌دهد تا تحت فرماندهی واحد برای تأمین امنیت غزه، نظارت بر فرایند خلع سلاح، محافظت از غیرنظامیان و عبور امن کمک‌های بشردوستانه مستقر شوند. این نیرو به تدریج جایگزین حضور ارتش اسرائیل خواهد شد و نیروی پلیس فلسطینی منتخب و تأییدشده، نقش جدیدی بر عهده خواهد گرفت.»

استدلال چین و روسیه برای رای ممتنع

پیش از این گمانه‌زنی‌ها حاکی از این بود که احتمالاً روسیه این قطعنامه را وتو می‌کند. اما این اتفاق رخ نداد و مسکو و پکن، هر دو رای ممتنع دادند و برای این رای نیز استدلال‌های خود را ارائه کردند. روسیه نیز یک پیش‌نویس دیگر در همین موضوع ارائه کرده بود.

واسیلی نینزا، سفیر و نماینده دائم روسیه با اعلام رای

ممتنع مسکو به قطعنامه آمریکا، درباره کنار گذاشته شدن فلسطینیان ابراز نگرانی کرد و گفت: «آمریکا با حسن نیت عمل نکرده است. اسرائیل بارها اعلام کرده است اجازه تشکیل کشور مستقل فلسطین را نخواهد داد و این موضوع در این قطعنامه به وضوح مطرح نشده است. روسیه به دلیل عدم توانایی در حمایت از این قطعنامه رای ممتنع داد. ما معتقدیم که این قطعنامه نمی‌تواند درگیری بین فلسطین و اسرائیل را پایان دهد و قطعی در فلسطین را متوقف کند. اگر چه این اقدامات برای ایجاد صلح در جهان و خاورمیانه گامی مثبت است، اما شورای امنیت به عنوان مسئول اصلی امنیت جهانی باید مسئولیت خود را به‌درستی انجام دهد.» او تأکید کرد: «مسئولان اسرائیل بارها اعلام کرده‌اند که اجازه نخواهند داد فلسطین مستقل وجود داشته باشد. در این قطعنامه هیچ صراحتی برای اینکه فلسطینی‌ها کشوری مستقل داشته باشند وجود ندارد.»

نماینده روسیه با انتقاد از رویکرد غربی‌ها درباره بحران غزه و انتقاد از طرح ترامپ گفت: «مانمی‌توانیم اقدامی انجام دهیم که شفاف نباشد فقط به‌صورت قطعنامه بسنده کنیم؛ باید راه‌حلی واقعی برای تشکیل کشور مستقل فلسطین ارائه شود. در طرح ترامپ اعلام شده است که تمامی گروه‌های نظامی باید خلع سلاح شوند، اما مشخص نشده است کدام گروه باید امنیت مردم را تأمین کند. باید اقدامی انجام دهیم که توافق صلح آسیب نبیند و شورای امنیت نمی‌تواند فقط با بلخند و تضمین‌های آمریکا این طرح را بپذیرد، چرا که تاکنون هیچ اقدام مثبتی در غزه ایجاد نشده است.»

استقبال آمریکا از تصمیم شورای امنیت

دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور ایالات متحده آمریکا پس از تصویب این قطعنامه در شبکه اجتماعی خود نوشت: «به جهان به خاطر رای شگفت‌انگیز شورای امنیت تبریک می‌گویم که تشکیل شورای صلح برای غزه را تصویب کرد؛ شورایی که خود ریاست آن را بر عهده خواهم داشت. این به عنوان یکی از بزرگترین مصوبات در تاریخ سازمان ملل متحد ثبت و منجر به صلح بیشتر در سراسر جهان خواهد شد.» او همچنین گفت که اعضای شورای صلح و جزئیات دیگر طی هفته‌های آینده اعلام خواهد شد.

دونالد ترامپ در واشنگتن از محمد بن سلمان استقبال کرد

ملاقات پس از هفت سال در کاخ سفید

در کاخ سفید نیز محسوب می‌شود. او صبح روز سه‌شنبه به وقت واشنگتن، وارد پایتخت ایالات متحده شد و در کاخ سفید مورد استقبال ترامپ قرار گرفت. تا زمان تنظیم این گزارش، جزئیات این دیدار منتشر نشد. این سفر از جهات مختلفی اهمیت زیادی دارد. چراکه پیش از سفر بن‌سلمان، ترامپ اعلام کرد که با قرارداد فروش جنگنده‌های نسل پنجم اف-۳۵ به عربستان موافقت خواهد کرد. رسانه‌ها می‌گویند عربستان خواستار خرید ۴۸ فروند از این جنگنده است که اهمیت زیادی بر توازن نظامی در خاورمیانه دارد. چراکه در حال حاضر اسرائیل تنها دارنده این جنگنده در منطقه محسوب می‌شود. ستاد ارتش اسرائیل هم بعد از اعلام این خبر طی بیانیه‌ای مخالفت خود را با این قرارداد به مقامات سیاسی تل‌آویو اعلام کرد. یدیعوت آحرانوت که به نسخه‌ای از این سند دسترسی پیدا کرده است، گزارش داد که این سند به اهمیت حفظ برتری هوایی اسرائیل در خاورمیانه اشاره می‌کند که در صورت دستیابی سایر کشورهای منطقه به این هواپیمای پیشرفته می‌تواند از بین برود. موضوع انعقاد توافق دفاعی دو جانبه میان آمریکا و عربستان- مانند توافق اخیر آمریکا و قطر- نیز یکی از موضوعاتی است که رسانه‌ها گزارش دادند در این ملاقات مطرح می‌شود. همچنین هنوز مشخص نیست که موضوع پیوستن عربستان به توافقات ابراهیم و عادی‌سازی روابط با اسرائیل به چه نقطه‌ای رسیده است.

داغ شدن دوباره نام خاشقجی

رسانه‌های مختلف به این موضوع توجه کردند که این اولین سفر بن‌سلمان به واشنگتن پس از قتل جمال خاشقجی، در کنسولگری عربستان در استانبول

گروه خبر: ولیعهد عربستان سعودی در کاخ سفید، با رئیس‌جمهور ایالات متحده آمریکا دیدار کرد. علاوه بر توجه معمولی رسانه‌ها به این رویداد، بسیاری از رسانه‌ها نیز بر این موضوع تمرکز کردند که این نخستین سفر محمد بن‌سلمان، ولیعهد و قدرتمندترین فرد سیستم سیاسی عربستان به کاخ سفید پس از قتل جمال خاشقجی در سال ۲۰۱۸ بود. این سفر همچنین اولین حضور بن‌سلمان در واشنگتن، پس از حضور مجدد ترامپ

